

Heinz Schilling

Karl V. Der Kaiser dem die Welt zerbrach. Biographie. München: Verlag C.H. Beck 2. Aufl. 2020, 457 s. Tre kort, 40 illustrationer. € 29,95.

Kejser Karl V følges her bogstaveligt talt fra vugge til grav, fra barndommen i Mecheln og Bruxelles til først begravelsen i kirken ved det kloster i San Jeronimo de Yuste, hvor han slog sig ned efter at have abdikeret i 1555. Senere sørgede sønnen Philip II for, at hans sidste hvilested blev i krypten under slottet Escorial, nordvest for Madrid, hvor man stadig kan se sarkofagen. Som regent over de største dele af Europa og de erobrede lande i Mellem- og Sydamerika var Karl V den største regent, som kristenheden nogensinde havde oplevet. Overskrifterne til bogens 13 kapitler udgøres af de stednavne og årstal, hvor de største politiske begivenheder fandt sted, fx Gent 24. Februar 1500, Worms 1521, Bologna og Augsburg 1530, Tunis 1535, Mühlberg 24. april 1547, Yuste 21. september 1558.

I 1500-tallet glider politik og religion ind i hinanden overalt, og alene overskrifterne viser, at der er tale om politisk historie og kirkehistorie. Det var det også i allerhøjeste grad for kejser Karl V. Forf. viser gang på gang, at det var den katolske tro, som Karl var opdraget i, som var fundamentet for alle hans handlinger. Men ligesom tilfældet var senere i protestantismen kom denne tro til udtryk i forskellige retninger. Først påvirkedes han af Erasmus af Rotterdam og Adrian af Utrecht, den senere pave Hadrian VI og devotio moderna bevægelsen. Senere fik hans spanske skriftefædre og ortodokse katolske gejstlige og rådgivere betydelig indflydelse. Karl V var overbevist om, at han personligt var kaldet af Gud til at forsvare og føre den samlede kristenhed stadig nærmere til Gud. Hans overordnede princip var universalmonarkiet. Forf. viser, hvordan Karls forpligtelser indskærpedes alvorligt gennem det store ceremoniel ved hans konge- og kejserkroning og hans lederskab af det fornemme og særdeles indflydelsesrige eksklusive broderskab af "Det gyldne Vædderskind" (Vlies). Denne kaldstanke indebar forpligtelsen til at forny kirke og kristendom i et vist omfang og bekæmpe de modstandere, som hindrede den kristne – katolske – enhed. Det gjaldt især de lutherske kættere og de muslimske tyrker. I disse bestræbelser måtte han gang på gang tage sine opgør med de selvstændige tyske kurfyrster og fyrster, med pavestolen og med den franske konge. Men denne forpligtelse var ikke blot en tung byrde. Forf. fører læserne ind i kejserens personlige fromhedsliv, hans tro, hans kendte nedskrevne bekendelser, syndsbevidsthed, kaldstanken, den uafbrudte nære kontakt med skriftefædrene, missionsforpligtelsen over for de nye amerikanske folk. Til at begynde med mente han, at protestanterne også skulle deltage og ytre sig frit i det tridentinske koncilium, men hans skiftede standpunkt og ville tvinge dets bestemmelser igennem over dem. Da de politiske muligheder var til stede, indledte han religionskrigen mod dem og søgte gennem lovgivning, trusler og tvang at udrydde lutherdommen.

Flere steder sammenligner forf. kejseren og Luther, begge på hver deres måde drevet af samvittighedens røst. Men begge led nederlag. Kejserens store vision kunne ikke gennemføres, jf. bogens undertitel "Kejseren for hvem verden gik i stykker", og Luthers reformation kom kun til at omfatte visse dele af den europæiske kristenhed. Til sidst fremhæver forf. stærkt, bl.a. under analysen af Tizians "Gloria", kejserens inderlige Kristusfromhed. Men det fremgår også klart, at kejseren næsten til sidste åndedræt udtrykte ubønhørlig forbitrelse, ja had til den lutherske bevægelse. Bogen giver et dybt indblik i denne for kirkehistoriens forløb så afgørende kejser, hans personlighed, visioner, familie, rådgivere og fjender. Et væld af kontante oplysninger om de talrige politiske begivenheder, hvis resultater strækker sig helt til nutiden, fyldige henvisninger til kilder og litteratur. Et fremragende værk.

Martin Schwarz Lausten